

Пролетарі всіх країн, єднайтесь!

ОДЕСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
Ім. І. І. Мечникова

За наукови кадри

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФКОМІВ ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ ОДЕСЬКОГО ОРДЕНА
ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА.

Видавється з 1933 р.

№ 38 (1771)

8 ГРУДНЯ 1989 РОКУ

Цена 2 коп.

першокурсниця

Після закінчення школи у Еллі Загребельної були сумніви — чому присвятити себе. І музика й література вабили з однаковою силою. Можливо, в останню хвилину на користь філологічної освіти засвідчив той факт, що літературу в її школі викладала випускниця ОДУ Лямцева Тетяна Володимирівна. Коли Елла вступала до університету — зараз вона першокурсниця — стало ясно, що віднині доведеться працювати на іншому рівні і що навантаження будуть більш серйозні. І хоча навчання вимагає сумілінної праці в бібліотеці, солідної підготовки до семінарів і практичних занять, Елла намагається викроїти час для репетицій в українському хорі.

Розмовляючи з нею, я відчула, що дівчина спроможна мислити критично, оцінити рівень викладання тієї чи іншої дисципліни, розуміється на літературі, музиці, театрі.

Хочеться побажати, щоб її здібності не були втрачені марно, і щоб в першому ж випробуванні на звання студента філфаку — у зимовій сесії — Елла вийшла переможницею.

А. ВІКТОРОВА.
Фото В. ПАЩУКА.

коми вістстався номер

Одеський університет віддала делегація керівників представників вищих навчальних закладів В'єтнаму, які прибули в Одесу для ознайомлення з організацією навчальної роботи в радянських вузах. В'єтнамські гості мали зустріч з ректором університету професором І. П. Зелінським.

7 грудня в університеті проведена інтернаціональна

студентська наукова конференція «Ленінізм — ідейно-теоретична основа перебудови і нововведення соціалізму».

До підготовки конференції були залучені викладачі кафедр суспільних наук, кафедр «РКІ», співробітники деканату по роботі з іноземними студентами. Звіт про конференцію буде опублікований в одному з номерів «ЗНК».

Що відзначив Микола Павлович насамперед, то це теплу, дружню прихильність усіх, з ким випадало зустрічатися в дні візиту, — шоффера, що візив гостей по місту, гідів-опікунів (вже знайомих читачам з публікації «ЗНК» Ервіна Веделя і Хайнца Кнайпа), представників міського магістрату, працівників та установ, де доводилось бувати і, певна річ, студентів, викладачів і наукових працівників Регенсбурзького університету.

Професор Коваленко показав

вестибулю й аудиторіях, — де по-російському написано: «Спасибо, господин Горбачев».

У дні візиту йшли переговори з усіма факультетами. Вимагувались нові галузі співробітництва. Намічено обмін науковими працівниками (для недовгого стажування) біологічного, геолого-географічного, механіко-математичного, РГФ, хімічного і юридичного факультетів. Підтверджено обмін 15 студентами факультету РГФ на безвізитній основі: у липні наступного року до Регенсбурга мають поїхати наші студен-

З ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ

Як уже повідомлялося, 29 листопада відбулися загальноуніверситетські партійні збори, на яких з доповідю «Про стан і заходи до поліпшення викладання суспільних наук» виступив проректор ОДУ професор Л. О. Ануфрієв (доповідь друкуємо в цьому номері скорочено).

У дебатах взяли участь Л. Х. Доленко, Н. М. Якупов, В. П. Бельдій, А. А. Жаборюк, І. І. Каракаш, П. К. Лобазов, С. А. Мариняно, П. І. Раннєв, Н. О. Пільгуй, Б. Ф. Погорєлов, В. В. Агєєв, Ю. А. Немченко, М. Т. Щербань, І. П. Зелінський. Виступи друкуватимуться в наступному номері «ЗНК».

У роботі зборів взяв участь завідувач сектором ідеологічного відділу обкому партії В. В. Литовченко.

Учасники зборів більшістю голосів схвалили пропозицію Г. С. Проноф'єва надіслати телеграму на підтримку головного редактора тижневика «Аргументи і факти» В. А. Старкова.

— Не думаю, що причина апатії виборців — у формі заходу. Мабуть, річ у тім, який зміст покласті в ці форми, наскільки компетентними є люди, яким доручено їх реалізувати. Тут — відповідальність партійних органів за ретельність добору людей та організацію кампанії.

— У трудовому колективі університету мало хто знає, хто представляє наш колектив зараз в обласній, міській і районній Радах народних депутатів. І. П. Зелінського знають. Про інших ніхто, кого ми питали, нічого сказати не можуть.

Чи не могли б ви нагадати їх прізвища.

— До обласної Ради народних депутатів нинішнього скликання від університету було обрано завідувача кафедрою історії КПРС Н. М. Якупова, до міської Ради — завідувача кафедрою генетики й молекулярної біології В. М. Тоцького і колишню студентку ОДУ О. А. Біляк, депутатами Ради народних депутатів Центрального району є декан юрфаку А. С. Васильєв, доцент кафедри органічної хімії Л. Я. Глинська, студентка мехмату Н. Є. Ковальчук, студент істфаку С. А. Мариняно, завідувач кафедрою економічної географії О. Г. Топчієв.

Гадаю, що під час цьогорічної виборчої кампанії названі товариши зможуть зустрітися зі студентами й викладачами і розповісти їм про свою роботу.

Зрозуміло, в передвиборчій кампанії активну участь мають взяти члени парткому і партійних бюро факультетів. Ясно також, що велика робота чекає і на колектив редакції газети «ЗНК».

Інтерв'ю вів М. Успенов.

ЗУСТРІЧ З РЕГЕНСБУРГОМ

19—25 листопада ц. р. у місті Регенсбургу (ФРН) на запрошення адміністрації тамтешнього університету побувала делегація ОДУ в складі виконуючої обов'язки ректора професора М. П. Коваленка, декана факультету РГФ, доцента Л. М. Голубінно, декана мехмату доцента В. Є. Круглова і заступника голови міськвиконкому В. І. Журавка. Мета візиту — уточнення і підписання протоколу про дальнє співробітництво наших університетів згідно з договором, ратифікованим минулого року (див. «ЗНК» 1988, № 28 і 1989, № 31).

Наш кореспондент зустрівся з професором М. П. Коваленком і попросив його розповісти читачам «ЗНК» про враження від цієї поїздки.

ти, які вивчають німецьку мову; у вересні — регенсбурзькі студенти-русиsti мають прибути до Одеси.

Обговорено також принципово новий аспект співробітництва наших університетів: ОДУ має намір прийняти 25 німецьких студентів-спалівств (курс, розрахований на 1 місяць) на валютній основі. Не будемо приховувати, підкреслює професор М. П. Коваленко, валюта нашому університетові конче потрібна — хоч би для вдосконалення матеріально-технічної бази. Але можливість прийому на навчання на валютній основі багато в чому залежить від того, чи зуміємо ми забезпечити належні житлово-побутові умови гостям з Регенсбургу. Отже, ще раз постає питання про будівництво нового гуртожитку чи створення спеціального резерву житла для таких випадків.

(Закінчення на 3-й стор.)

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПЕРЕБУДОВИ

(ДОПОВІДЬ ПРОРЕКТОРА ОДУ ПРОФЕСОРА Л. О. АНУФРІЄВА)

В останньому з соціологічних дослідженнях, проведених в березні цього року, 63 проценти студентів і 70 проценти викладачів указали на кризу у викладанні супільних наук.

З 1657 студентів 23 процента не вважають важливими для спеціаліста з вищою освітою знання з марксистсько-ленінської теорії, а 34 проценти не високо оцінюють роль супільних наук у формуванні світогляду.

Виникають природні запитання: чому склалася така ситуація? Чому вчення, яке здобуло визнання мільйонів людей у різних країнах, стало раптом нецікавим? Чому марксистсько-ленінська наука в лекціях і підручниках перетворилася на щось казенне і формальне?

Однозначно відповіді на всі ці запитання дати неможливо. Але можна визначити прийманий дві причини кризових явищ. Перша — стан супільних наук і друга — рівень їх викладання.

Перебудова змусила нас відчути, наскільки бракує нам посправжньому дійової, практичної віддачі від супільних наук. Не вистачає теоретичних розробок кардинальних питань нашого життя. А втім, і на самі супільні науки, незважаючи на численні розмови про це, практично не було особливого попиту, а наука, потрібна не щодня, вироджується. Саме це й сталося з супільними науками.

До цього слід додати, що за оцінкою М. С. Горбачова, супільні науки «неабиякою мірою постраждали від культу особи, бюрократичних методів керівництва, доктатизму і некомпетентного втручання».

Історія, філософія, політична економія були, по суті, задушені адміністративно-командними методами керівництва. Супільствознавці практично не мали прав на власну думку. Три хвили гонінь (кінець 20-х — 30-і, кінець 40-х — початок 50-х, і початок 70-х років) привели до «відчуження» від науки найактивнішої, творчо найсамостійнішої частини вчених. В результаті у супільствознавстві не стало «шкіл». Бюрократизм та адміністрування, консерватизм і монополізм привели до того, що будь-який нестандартний погляд на явища і події не міг бути обнадуваним.

Нарешті, глуха «відгородженість» від світової науки, вишукання «ідеологічних ворогів», віднесення до цього розряду всіх, хто мав власне уявлення про ті чи інші факти і процеси, не могло не підірвати морального здоров'я супільних наук.

Сталася серйозна деформація: численні і, як правило, анонімні «відповідальні працівники апарату», так само як і цілком персоніфіковані чиновники з науковими званнями, що знайшли собі притулок у дослідних установах як «організатори науки», мали — вже за свою посадою — монополію на остаточну істину (яка, як засвідчил згодом історія, не раз оберталася на звичайну нісенітнію). Внаслідок усього цього замість критичного розгляду предмета пішла суцільна апологетика і марнослів'я на тему сформульованих начальством істин. Замість постійного, драматичного руху до нового — бездумні коментування, пережовування і популяризація давно відомого.

Історія й до цього знала такі явища. З аналогічною ситуацією довелося, зокрема, мати справу Й. К. Марксові в ході його аналізу буржуазної політікої економії, і він визначив такий феномен як вульгарна наука.

Але в таких масштабах, як у нас, це стало у двадцятому столітті мабуть чи не вперше. Тому не варто дивуватися, що супільні науки виявилися нездатними хоч приблизно позитивно впливати на хід супільного розвитку.

Усе сказане вище й стало причиною дезельзвації супіль-

них наук, байдужості до марксистсько-ленинської теорії як супільства, так і студентської молоді. Істотної шкоди супільному наукам завдав також невисокий рівень їх викладання.

Ось кілька основних етапів розвитку системи ідейно-політичної підготовки студентів у нашій країні.

У 1920 році з ініціативи Леніна в учаючих закладах було введено трипредметну структуру викладання супільних дисциплін, адекватну трьом складовим частинам марксизму-ленинізму — філософії, політіко-економії та наукового соціалізму. Але вже в квітні 1924 року науковий соціалізм замінили новою дисципліною — ленінізмом, завданням якого було вивчення ленінської теоретичної спадщини.

Проте в 1938 році, коли вийшов «Короткий курс історії ВКП(б)», всі супільні науки було інтегровано в єдиний курс — основи марксизму-ленинізму. В 1942—1943 роках з нього виділено курс політичної економії, а згодом було створено кафедри історії партії, діалектичного історичного матеріалізму та основ наукового комунізму.

Виділення з основ марксизму-ленинізму нових дисциплін — рішення саме собою вірне. Але через недостатню продуманість такого виділення, виникли проблеми неузгодженості дисциплін. Це стосується всіх курсів, але особливо історії партії, історичного матеріалізму та наукового комунізму. Формування змісту нових дисциплін не завжди супроводжувалося відповідним вилученням аналогічних питань з попереднього курсу основ марксизму-ленинізму та політіко-економії, а сам цей курс без істотних змін перетворився на курс історії КПРС.

Звісно — дублювання, повторення багатьох питань у різних дисциплінах, та й послідовність самих цих дисциплін неабиякою мірою втратила логіку. Тому зміст цілій низки основних питань студенти засвоюють здебільшого поверхово, стереотипно, з досить чітко вираженою тенденцією начотництва.

Не можна сказати, що в попередні роки не було спроб узгодити програми та окремі теми. Але це виявилось тільки «платанням дірок» на догоду застарілому, інакше кажучи були спроби «поліпшити, нічого не змінюючи».

Тимчасом, як на викладачів, так і на студентів поширювались такі собі «правила гри»: одні мали передати певну суму знань, другі — її засвоїти і відтворити на екзамені.

Такий підхід не вимагав глибини, не сприяв розвиткові мислення і нічого спільногого не мав з практичним життям.

Не сприяє вдосконаленню вивчення супільних наук і до потопний рівень навчально-матеріального забезпечення кафедр. В університетській бібліотеці дефіцит праць класиків домарксистської філософської літератури, не кажучи вже про авторів немарксистського напряму. Кафедри не мають можливостей для розмноження текстів лекцій, навчальних матеріалів, методичних посібників тощо. А про комп'ютерізацію навчального процесу можна лише мріяти.

Усе це, певна річ, не сприяло підвищенню інтересу студентів до супільних наук. Навпаки: формувалось нігілістичне ставлення до їх вивчення.

Квітневий (1985 р.) Пленум ЦК КПРС і перебудова породили великий надії, розгорнули нові перспективи. Супільство набуло руху в усіх напрямках. І компасом у цьому рухові повинно стати оновлення марксистсько-ленинських наук.

За таких умов викладати супільні науки так, як це було раніше, неможливо. Але питання оновлення їх змісту надзвичайно складне й болісне, бо мова йде не про кон'юнктурну перебудову та заміну одних цитат іншими, а про вироблення нового — чіткого й правдивого бачення проблем супільного розвитку в усіх їх складності та суперечливості.

Чотири з лишком роки перебудови для наших кафедр були роками гарячкових щукань, сумнівів, експериментів. Чотири роки — термін достатній, щоб кафедри заявили про нові

підходи узагальнення, нове бачення проблем. І певний рух тут є. Іде робота над оновленням курсів, переглядаються плани методичної роботи, розробляються нові спецкурси, що поглиблюють предмети.

Але зроблено поки що дуже мало. Сила інерції і стереотипів така, що кафедри досі рухаються наїжджаючи колією. За чотири роки нагромаджено чимало солідних папок з документами, планами заходів, проектами перебудови тощо. Але в них немає основного — ідеї. Натомість дуже багато слів типу «активізувати», «підвищити», «поліпшити».

Тимчасом, наказ Держкомосвіти № 685 дає змогу забезпечити викладанню супільних наук якісно новий рівень на основі справжньої марксистсько-ленинської методології аналізу дійності. У вузах вводяться обов'язкові курси: соціально-політична історія ХХ століття, філософія, політична економія, проблеми теорії сучасного соціалізму.

Передбачається також викладання етики, естетики, історії філософії, логіки, історії та теорії світогляду та вітчизняної культури.

Новим є також введення викладання на факультативні чи обов'язкові основи соціології, політології, соціальної психології — з огляду на регіональні особливості, інтереси і побажання студентів.

Вищим училищам надане право визначати послідовність вивчення супільних дисциплін: розподіляти години між різними дисциплінами в межах 15—20 процентів виділеного часу, або вводити за рахунок цього нові супільствознавчі курси; визначати види внутрісеместрового контролю знань студентів, зміст і форму екзаменів (усний, письмовий, захист реферату тощо).

Мають право кафедри затверджувати й сітки годин для курсів, які визначають співвідношення заняття: лекції, семінарів, консультацій, співбесід, самостійної роботи студентів. При цьому вони можуть близько половини часу, виділеного на обов'язкову навчальну дисципліну, використати для організації спецкурсів та спецсемінарів з її проблематикою, з огляду на профіль вузу та побажання йнтересів студентів.

Як бачимо, бюрократичні й методичні кута, що тримали кафедри в лещатах формалізму й директивності, вже знято. Тепер усі зміни у викладанні вирішальною мірою залежити від вузу та його кафедр. І якщо перед цим усі кафедри були одноманітними, то тепер кожна з них може і повинна мати своє обличчя, свій почерк, свій стиль і методику викладання власної дисципліни.

Така самостійність кафедр починна швидко поставити все на місце. І консервативно настроєні викладачам, що віддані застарілим ідеологічним та психологічним стереотипам, доведеться або докорінно змінювати самих себе, або звільнити свої місця для інших.

Зрозуміло, роботи це треба поспільно, в міру розробки програм, лекційних курсів і перепідготовки викладачів. На це піде мінімум два роки, і це буде своєрідним перехідним періодом.

Партійний комітет і рада кафедр супільних наук розробили «Основні напрямки перебудови викладання супільних наук в університеті». Іх опубліковано в «ЗНК», і читачі з ними ознайомилися. Тому тепер торкнуся лише побіжно деяких

принципових положень конкретно за дисциплінами.

Сучасний історико-партийний курс дуже звужений і до краю ідеологізований. Він складався під сильним впливом «короткого курсу» і досі має на собі його відбиток, орієнтуючись фактично не на вивчення історії партії, а на пропаганду рішень партійного і державного керівництва. Такий підхід породжує скептичне ставлення студентів до цього курсу. До того ж нехтування глобального характеру історичних процесів заважає розумінню лінії партії в певних історичних умовах і створює грунт для суб'єктивізму в історичному мисленні.

Тепер історичний аспект супільствознавчої підготовки повинен бути забезпечений курсом «Соціально-політичної історії ХХ століття». Його внутрішня логіка дає змогу подати названі вище недоліки.

Історичний аналіз супільства повинен бути продовжений його філософським аналізом. Викладання філософії зберігається, але без штучного поділу на діалектичний та історичний матеріалізм. Перебудова викладання тут — у насиченні курсу гуманістичними аспектами, природна річ, не на шоду світоглядній і методологічній функціям філософії. Предмет повинен бути пройнятий діалектикою.

В умовах університету дуже важливо, щоб матеріалістичне дослідження найбільш загальних законів природи супільства і свідомості поєднувалось з вивченням проблем розвитку сучасного природознавства, технознавства і супільствознавства. Тому варто вітати прагнення наших філософських кафедр викладати спецкурси з філософсько-методологічних проблем для тієї чи іншої спеціальності як складову частину філософської підготовки.

Курс політичної економії міг традиційно ділитися на дві половини: капіталізм і соціалізм. Виходило так, що всі були готові викладати капіталізм — там можна було критикувати й висловлювати свої думки. А щодо курсу соціалізму, то в ньому діалектику обтінали, суперечності «не бачили». Власних точок зору практично не допускали, панувала тільки одна офіційна.

Новий курс політіко-економії викладатиметься як єдиний, що має забезпечити економічний аналіз супільства. Тут основна увага зосереджується на механізмі функціонування і розвитку капіталістичного способу виробництва: вивлятиметься історична спадкоємність і принципові відмінності капіталістичної та соціалістичної систем супільного виробництва; визначатимуться наукові критерії економічної системи соціалізму, причини деформації соціалістичних виробничих відносин, умови й напрямки їх розвитку; аналізуватиметься економічна система соціалізму.

Серйозні суперечності і найбільше незадоволення — викликає структура і зміст науково-комунізму. Невідкладово 14 процентів опитаних студентів на запитання «Що таке соціалізм?» відповіли: утопія. Надмірна ідеологізація супільних дисциплін найбільше торкнулася same курсу наукового комунізму.

Не секрет, що в цій дисци

формалами. Друга половина — іх слухачами. Точиться справжній бій.

Проте на мітингах, зборах і зустрічах у нашому місті не видно близьку клініків університетських супільствознавців.

А публіцистика, газети, радио? За останні 2—3 роки наші супільствознавці виступили лише кілька разів в обласних, республіканських і центральних газетах.

Перебудова викладання і наукових досліджень підвищуючи вимоги до супільствознавців кафедр. Сьогодні на них 90 викладачів, в тім числі 9 професорів, 56 доцентів і кандидатів наук. На жаль, цей викладацький корпус обтяженій роками: 36 викладачів старші за 50 і навіть 60 років, у тім числі майже вся професура, 28 викладачів — 40—50-річні люди. Лише 9 чоловік 30-річніх, з них 4 — на кафедрі історії КПРС.

Одеський університет готує кадри супільствознавців. Лише за роки перебудови наша аспірантура на кафедрах супільних наук випустила 53 молодих вчених. Працюють вони по всій Україні, і це добре. Негаразд лише те, що тільки 5 з них працюють на університетських кафедрах.

Невідповідним здається й те, що жоден з відряджених у докторантuru чи переведених на посади старших наукових працівників не захистив протягом останніх 8 років доктор-

ських дисертацій.

Чи всі викладачі-супільство-знавці здатні до радикального переосмислення курсів, що їх вони викладають? Щодо цього є сумніви. І перед усім тому, що зміна світогляду — процес болісний, тривалий, і під силу лише особі мислячій. На наших кафедрах поруч з високоваліфікованими викладачами працюють також люди, настроєні консервативно, обтяжені застарілими ідеологічними стереотипами. Дехто з них уже втратив здатність до наукової творчості, став на шлях пристосовництва, кон'юнктурщини. Звідси — величезний дефіцит діалектичного мислення, наукової толерантності, культури полеміки. Вияв цього — в абсолютизації тієї чи іншої точки зору, завзятому обстоюванні групових інтересів, суб'єктивізму. Ще раз це стало видно з «дискусії» на сторінках «ЗНК» між Ф. В. Нехом і М. Т. Щербанем.

Вважаю, що нам не обійтися без переатестації кадрів супільствознавців, і практикувати її треба не рідше як двічі на п'ятирічку.

Викладачам-комуністам важливо подолати своєрідну особисту відчуженість від труднощів, що їх мають сьогодні супільні науки, не піддатися спокусі самонідульгенції, зrozуміти, наскільки потрібно повернути викладанню супільних наук ленінський дух шукання істини.

Зустріч з Регенсбургом

[Закінчення.
Початок на 1-й стор.]

Надзвичайно вразила всіх церемонія «передавання влади» від колишнього ректора, професора доктора Ганса Бунгера до нового — професора, доктора Хельмута Альтера. Після увертюри (щось дуже вроцисте і разом з тим легке, прозоре з Вівальді), яку виконав студентський оркестр, з прощальною промовою виступив доктор Ганс Бунгер. Він широ подякував викладачам і студентам за спільну роботу. Потім брали слово представники молодої науки — наукові працівники й асистенти, які добродушно критикували колишнього ректора за нестачу гласності (це слово російською мовою). Виявилось, що молодь була позбавлена права голосу в сенаті (те саме, що в нас Учена рада).

Молодих викладачів і наукових працівників підтримали студенти. Вони нарікають на те, що не беруть участі в управлінні університетом і жоден з них не входить до складу сенату. Але в цілому ця критика приймається як цілком доброзичлива і навіть дещо іронічна.

Далі з «tronюю» промовою звернувся до присутніх новий ректор, який виклав свою «платформу» і пообіцяв бути відвертішим, демократичнішим.

Микола Павлович відзначає добре, поважливе, тактовне ставлення нового ректора до колишнього. Розповів про давню традицію Регенсбурзького університету: колишній ректор під час описуваної церемонії передає новому символу влади — золотий ланцюг (майже, як у Гріна). Ланцюг цей справді з благородного металу, тому ректор каже, що з таким втрибутом небезпечно йти, десь у товариство. Для «виїздів» є дублікат з простого металу. (Чому в ОДУ, одному з найстаріших в Україні університетів немає чогось подібного? Ректори йдуть з вузу, ніби повалені королі...).

Нарешті, студентський оркестр перейшов на щось подібне до симфонізму, і церемонія, на якій, до речі, крім представників ОДУ, були ректор Сегедського університету, міністр науки й мистецтва землі Баварії Ганс Цехетмайр та інші високі гості, наблизилась до кінця.

Професор Коваленко нагадує, що в своєму інтерв'ю газеті «ЗНК» Хайнц Кнайп висловив бажання побачити в Регенсбурзі представника Одеського міськвиконкому. Завдяки цьому

можуть започаткуватися побратимські відносини не лише між університетами, а й між містами. Ось чому регенсбурзьці були раді приїздів в складі делегації товариша В. І. Журавка.

Заступник голови Одеського міськвиконкому і вся делегація ОДУ побували на прийомі у бургомістра. В. І. Журавок був на засіданні міської ради, де виступив і здобув аплодисменти, що буває на таких засіданнях дуже рідко. Міська рада розгляне пропозиції, що надійшли від одеситів, і, сподіваємося, дружба й співробітництво Регенсбурга й Одеси міцнітимуть.

Делегація ОДУ побувала та-кож на знаменитому заводі, що виробляє автомобілі «БМВ». Це підприємство, яке дає щороку 260 тисяч автомашин, буквально вразило всіх. Добре враження залишилося й від екскурсії на міські очисні споруди.

Маючи на меті налагодження ділових контактів, делегація ОДУ відвідала й торгівельно-промислову палату, генеральний секретар якої оголосив, що одесити — перші радянські представники, які побували тут. Люб'язний господар запропонував свої посередницькі послуги в переговорах однієї з лабораторій фізфаку ОДУ із західнонімецькою фірмою з приводом спільнотого виробництва маркіруваної системи, що ґрунтуються на використанні специфічних властивостей аерозолей.

Широкою була й культурна програма. Дуже тепло приймали одеських колег у себе вдома, в сімейній обстановці представники Регенсбурзького університету. Професор Коваленко розповідає про те, що в кожному домі відчувається глибока приязнь до радянських людей. Щоразу члени одеської делегації чули від німецьких друзів, що їх приваблює Росія, особливе світло, що ліне від неї, духовність. Вони широ бажають успіху перебудові. «Відверто кажучи: ви не уявляєте, наскільки важлива ваша перебудова для ФРН».

І ще один момент вразив М. П. Коваленка — реакція на слово «університет». У свідомості західних німців університетське місто — це особливе місто, з давніми науковими, культурними й демократичними традиціями. Саме такою їм вважається Одеса, з якою воно широ хочуть мати дружні зв'язки.

О. ГУБАР.

резонанс

МЫ—НЕ НИГИЛИСТЫ

Уважаемый товарищ редактор!

Прошу опубликовать в «ЗНК» мое обращение к тов. Нэху Ф. В., старшему преподавателю кафедры истории КПСС.

Уважаемый Федор Васильевич!

Считаю, что нет необходимости напоминать Вам, как, по теории Маркса, происходит смена общественных формаций. Внутри уходящей формации возникают, зарождаются новые экономические отношения, которые, развиваясь, утверждают себя в изменяющемся обществе. Но всегда ли изменения сопровождаются «взрывом»? Не дает ли нам история капитализма многочисленные примеры обратного? И после этого Вы с издевкой называете меня «защитником буржуазного реформизма».

Посмотрите, мы 72 года шумели об успехах, связанных с нашим строем, и не хотели замечать того, что другие народы создали общественно-экономические системы, эффективность которых в смысле гуманного отношения к человеку трудно оспорить.

Сейчас говорят о шведской, австрійской и других моделях социализма. Но эти страны — капиталистические. Правда, прекрасный повод, как в недавние времена, обвинить меня в «преклонении...», восхвалении..., безродном космополитизме и т. д.?

Но мы, — я имею в виду и своих ровесников, товарищей по университету, — хотим основательно во всем разобрать-

ся. Мы — неравнодушные люди, у нас болит душа за миллионы погибших в гражданской войне (разве все они были врагами революции?), за миллионы истребленных и замученных в годы репрессий. Может ли мы не думать и не говорить об этом?

Вы заявляете, что каждый образованный человек должен понимать, что «...сталинизм и сталинщина, как и брежневщина, не являлись и не являются закономерностью социалистической революции». Но тогда следствием чего они стали в нашей стране?

Политическое экспериментирование для меня равнозначно политическому авантюризму. Но вся наша послеоктябрьская история — до перестройки! — от начала до конца оказалась политическим экспериментом, в ходе которого были извращены идеи Маркса и Ленина, искалечены жизни трех поколений.

Да, я не скрываю, что являюсь приверженцем теории конвергенции, критике которой посвятили так много времени наши обществоведы. Но я не уверен, что им не придется иными глазами взглянуть на

ОТ РЕДАКЦИИ: Ввиду жесткого дефицита газетной площади мы были вынуждены сократить письмо О. Дьяченко. Некоторый максимализм и несколько упрощенное толкование автором сложных общественно-экономических явлений, по нашему мнению, не являются помехой для понимания главного: студенты не против марксистского объяснения истории, они не приемлют одного: попыток чернить называть белым — как в недобре памяти времена.

СТОИТ ЛИ УПОРСТВОВАТЬ?

Уважаемая редакция!

Под рубрикой «Позиция» в «ЗНК» № 36 опубликованы открытое письмо тов. Нэха Ф. В., ответ на него редактора газеты и выписка из протокола заседания кафедры истории КПСС. Поводом к полемике послужило интервью, взятое у студентов ОГУ перед праздником Великого Октября («ЗНК» № 34). В принципе ответ тов. Щербаня представляется убедительным. Мне же хотелось бы обратить внимание на некоторые аспекты проблемы, пока не освещенные в публикациях.

Главное обвинение в адрес редактора «ЗНК», высказанное тов. Нэхом: «Как же Вы могли не поправить молодых людей?» (Имеются в виду студенты, давшие интервью). Кафедра высказывается определенно: тов. Щербань «устами студентов» повторяет «ложь об Октябрьской революции». Другими словами, раз газета допустила публикацию неотретушированных высказываний студентов, то подвергла их строгой цензуре, то редактор — антисоветчик и антикоммунист. Кажется, я не искал смысл.

Такой подход представляется некорректным, нелогичным и ошибочным. Можно спорить по вопросу об уместности подобных материалов в праздничном номере газеты, но приписывать высказывания интервьюированных редактору органа, опубликовавшего интервью... С тем же успехом взгляды Нины Андreeвой или лидера «Памяти»

можно приписывать телепрограмме «Взгляд».

Содержание интервью, высказывания студентов мне представляются наивными, эклектичными, несамостоятельными и во многом ошибочными. Очевидно, интервью и не pretendовало на полноту раскрытия мировоззренческих позиций студентов. Товарищи искренно повторили отдельные яркие положения, известные по многочисленным и разнообразным публикациям в популярных и научных изданиях последних лет. Интервью выявило тот сумбур, который царит в головах студентов, да и только ли студентов...

Но ведь помимо газет и журналов, помимо книг и телепередач у товарища был и такой источник информации, как занятия по истории в университете! По сути дела, студенты продемонстрировали результат воздействия на них кафедры истории КПСС, а не редактора газеты. Все они прослушали лекционный курс, участвовали в работе на практических занятиях, сдали зачеты и экзамены. Можно констатировать: кафедра в данном случае свои обязанности фактически не выполнила: знаниями студентов не обеспечила, хотя наличие этих знаний на экзамене зафиксирована. А может, на экзамене студенты говорили «что положено» и только в интервью сказали то, что они думают?

Убедить студентов в правоте своей позиции преподавателям истории в данном случае не

удалось. Одну из причин неудачи демонстрирует и письмо тов. Нэха, те методы, с помощью которых он обвиняет тов. Щербаня в политических преступлениях. Искающее смысл цитирование, логические передергивки, подмена понятий и терминов, наконец, грамматические и стилистические ошибки необычайно легкий переход от парламентских форм дискуссии к плохо замаскированной ругани — вот набор средств, которые к перестройке не имеют ни малейшего отношения.

Конечно, в современных условиях преподавателям истории КПСС работать нелегко. В сложной ситуации поисков объективной картины прошлого нашей Родины требуется проявить все лучшие качества ученого и педагога — только в этом случае ответственные и почетные задачи, стоящие перед кафедрой, могут быть выполнены. Тов. Нэх (а, судя по опубликованной выписке из протокола, — и большинство членов его кафедры) предпочитают пока иной путь, путь поиска противника, некоей «враждебной силы», на действии которой можно списать свои собственные неудачи. Такое в исторической науке, да и во всей стране уже было и, как показывает огромный опыт, позитивных результатов не было. И дать не может. Стоит ли упорствовать?

А. ОВЕЧКИН,
доктор кафедры новой
и новейшей истории.

«ЗА НАУКОВІ КАДРИ»

многое в этой теории в свете современных событий глобального масштаба.

Я СЧАСТЛИВ, ЧТО ЖИВ ВО ВРЕМЕНА РЕВОЛЮЦИОННЫХ РЕФОРМ, ЧТО ПРОГРЕССИВНАЯ ЧАСТЬ ПАРТИИ РАБОТАЕТ НАД ИЗМЕНЕНИЕМ НАШЕГО ОБЩЕСТВА.

Чехов говорил, что нужно выдавливать из себя раба по капле. Думаю, что мы это и делаем, а Вы пытаетесь опять загнать нас в рамки «ортодоксального понимания истории и общественной жизни». Мы — не нигилисты, и не отвергатели, мы уверены в величайших потенциальных возможностях нашего общества. Мы верим, что цель перестройки — сделать человека счастливым. Но к этой цели мы желаем идти свободными и мыслящими людьми, а не «винтиками», напичканными лозунгами.

О. ДЬЯЧЕНКО,
студент III курса филфака.

Р. С. Лично с Н. Т. Щербанем я не знаком, поэтому считаю, что Вы, как и кафедра, принявшая странное решение, должны публично извиниться перед ним за приписанную ему попытку протаскивать ревизионистские идеи устами студен-тов.

к 125-летию университета

авангард?

УЛИЦА СОВЕТСКОЙ АРМИИ, 24

Это адрес научной библиотеки ОГУ, история строительства которой представляет, на мой взгляд, несомненный интерес.

По свидетельству А. И. Маркевича, на этом месте был трехэтажный «большой дом» Ришельевского лицея. Он сдавался в аренду купцу В. Вагнеру; ко времени преобразования лицея в университет (в 1865 году) срок найма еще не окончился. 1 апреля 1868 года университет принял здание и было решено разместить здесь естественное отделение физико-математического факультета. Уже к лету этого года было закончено перемещение сюда из главного здания университета — ныне улица Петра Великого, 2 — большинства учебно-вспомогательных учреждений отделения. Тут же были квартиры для профессоров и лаборантов. За этим корпусом закрепилось название «Красный университет», так как некогда он был окрашен в красноватый цвет.

В 1870—1882 годах зоологический кабинет с лабораторией, находившиеся здесь, возглавлял И. И. Мечников. Тогда же — в 1871—1876 годах — физиологическим кабинетом, который размещался здесь же, заведовал И. М. Сеченов.

В конце XIX столетия создается строительная комиссия по сооружению зданий медицинского факультета университета (архитектор Н. К. Толвинский), а в начале 1899 года ей поручается также реконструкция этого здания «для библиотеки, музея изящных искусств и аудиторий историко-филологической кафедры».

СПОРТИВНАЯ ХРОНИКА

С 13 по 18 ноября в Одессе проходил чемпионат УССР по художественной гимнастике. В соревнованиях принимали участие 235 спортсменок разных областей Украины. Проводились они по трем категориям: «Олимпийские надежды», групповые упражнения и личное первенство. От сборной команды университета выступала студентка IV курса филфака Евгения Жбанкова. В результате на этих состязаниях Женя выполнила норму мастера спорта СССР. В составе сборной университета выступали: Ирина Рогачева (IV курс РГФ), Наталия Банько (III курс мехмата), Светлана Шведова (II курс физфака), Людмила Сигова (II курс филфака), Елена Варфоломеева (I курс РГФ). Тренер сборной команды университета Лариса Исаевна Кулагина была главным секретарем соревнований.

Л. СИГОВА,
мастер спорта по художественной гимнастике.

логического и юридического факультетов». Университету в связи с этим было ассигновано 200 тыс. рублей.

В 1899 году комиссия не имела возможности начать работы, так как кафедры естественного отделения еще не были перемещены. Однако, была проделана подготовительная работа: заключены договоры на поставку строительных материалов (камня и кирпича), заготовлены балки, известь и частично строевой лес. Реконструкцию здания начали ранней весной 1900 года с пристройки книгохранилища. Согласно проекту был возведен четырехэтажный корпус с каменным фундаментом и кирпичными стенами. Крыша покрыта черепицей. В противопожарных целях вместо деревянных подпор для конька крыши на чердаке сделана каменная стена вдоль всего корпуса.

Закончить книгохранилище Н. К. Толвинский не успел — осенью 1900 года строительство возглавил А. О. Бернардацци. В письме Николая Константиновича в Одессу от 3 ноября 1902 года на этот счет имеются точные указания: «В здании для библиотеки мною построено только книгохранилище, на котором верхний этаж, крышу

и все вообще работы исполнены А. О. Бернардацци, что видно по квитанциям...». Вновь выстроенное книгохранилище было рассчитано на 400 тысяч томов, при фондах библиотеки в то время до 240 тысяч, и в 1902 году сюда были перенесены книги.

В 1901 году началась разборка оставшейся части старого здания. На заседании строительной комиссии неоднократно рассматривались вопросы, связанные с его реконструкцией. Так, 16 апреля 1901 года, комиссии был представлен «видоизмененный эскиз здания библиотеки с аудиториями». Чтобы не выходить за ассигнованные суммы сокращается высота здания, отменяются предположенные на концах его фронтоны, уменьшается в боковых выступах высота окон и т. д.

Уже в 1902 году строительство было закончено и в протоколах строительной комиссии записывается: «Здание по Преображенской закончено перестройкой и ныне же может быть передано в ведение правления университета».

К. ВАСИЛЬЕВ,
кандидат медицинских наук.

ОТ РЕДАКЦИИ. Готовя к печати материал К. Васильева, мы обратили внимание на отдельные неточности. Не желая, тем не менее, лишать интересующегося читателя возможности ознакомиться с этим материалом, мы попросили библиографа НБ ОГУ В. С. ФЕЛЬДМАНА внести соответствующие корректировки и дополнения. Вот что он написал по этому поводу:

В 1857 г. Ришельевский лицей переместился в новый корпус по ул. Дворянской (Петра Великого, 2), а старый по ул. Дерибасовской — отошел коммерсанту Ринк-Вагнеру. Старый лицейский корпус в дальнейшем назывался Домом Вагнера.

Взамен Вагнер передал лицей СВОИ ДОМ и участок земли по ул. Преображенской (Советской Армии, 24). Этот участок, где находилась вагнеровская гостиница «Европейская», включал и часть территории, где теперь дом № 22.

КНИЖНЫЕ НОВИНКИ

ДЛЯ ВАС, ХИМИКИ

В научную библиотеку поступил 11-й выпуск «Сборника научно-методических статей по химии», издаваемого Главным учебно-методическим управлением высшего образования при Госкомитете СССР по народному образованию. Основная цель сборника — обмен опытом по актуальным вопросам современного высшего химического образования. Сборник открывается статьей преподавателей Московского университета «Пути совершенствования университетского химического образования». В этом разделе помещены статьи по фундаментальной подготовке химиков, по методике обучения, самостоятельной и исследовательской работе студентов-химиков, а также целевой подготовке химиков для различных отраслей народного хозяйства. Статьи II раздела посвящены актуальным проблемам использования ЭВМ в обучении химии. В статьях III раздела рассматриваются задачи университетов в реализации реформы средней школы. Материалы сборника будут полезны пре-

подавателям, аспирантам, студентам-химикам.

С. КИРИЧЕНКО,

главный библиограф

НБ ОГУ.

СПРАВОЧНИК ПО МЕХАНИКЕ

Справочно-поисковое издание М.-Б. А. Бабаева, Искандер-заде «Указатель по механике», второе в этой серии после «Математического указателя» М.-Б. А. Бабаева, представляет собой единый алфавитно-предметный указатель, содержащий всю информацию, имеющуюся в 60 специально подобранных книгах по механике. Указатель позволяет моментально навести справку: на страницах каких источников можно найти те или иные определения, формулы, теоремы, правила, свойства.

Указатель рассчитан на студентов вузов, в программах которых имеются дисциплины по механике, аспирантов, научных работников, специалистов смежных с механикой областей. Он может быть полезен также математикам, физикам, астрономам.

Весь материал «Указателя» обработан на ЭВМ ECI022 с использованием метода «Мускус».

Л. ВИСТ,
библиограф НБ ОГУ.

А. М. КАШПИРОВСКИЙ: на счете «десять» жилищно-бытовой комиссии профкома ОГУ проснуться и посмо треть на ассортимент в буфете главного корпуса.

Рисунок А. МИТНИКА.

270057, Одесса-Центр вул. Петра Великого, 2, держуніверситет, редакція газети «За наукові кадри».

ЗАХОДЬТЕ:

Одеса, вул. Радянської Армії, 24, 1-й поверх, кімната, 9.

ДЗВОНІТЬ:

Тел. 23-84-13.

ПИШІТЬ НАМ:

«За научные кадры», орган

ректората, профкомов и

комитета комсомола Одесского университета им. Мечникова. (На украинском языке).

друн. тип. «Чорноморська комуна» Одеского обному КП України, пл. 50-річчя СРСР, 1. Тираж 1000 прим. Обсяг 0,5 аркуша формату газети «Правда». Зам. № 13423.

«вуалехвост»

диспута, они разглядывают неформалов, как диковинку, как того самого вуалехвоста...

Поворачиваюсь к соседке — девятикласснице СШ № 83 Светлане Панферовой:

— Нравится?

— Нет, — честно признается девушка.

— А для чего вы сюда пришли?

— Нам в школе сказали, что надо поехать на какой-то диспут об авангарде...

Спрашиваю мнение о диспуте у секретаря Суворовского райкома комсомола Елены Шаблевской.

— По-моему, у нас ничего не вышло, — отвечает она, — было мало времени на подготовку, да и не учили мы пассивности наших школьников. А вообще творчество молодых авангардистов очень интересно, попытаюсь устроить повторный диспут и исправить наши ошибки.

Разумеется, можно списать все издержки на пассивность школьников. Но откуда взяться активности: едва ли в школах да и в вузах тоже говорят об авангарде, панк-роке или, скажем, о том же импрессионизме. Наша молодежь зачастую лишена элементарных представлений об истории и теории искусств. О каких же диспутах вообще может идти речь...

И все-таки мероприятие прошло не без пользы. Во-первых, экологи предложили молодым живописцам-авангардистам сотрудничество в плане рекламы акций, проводимых экологическим клубом. Во-вторых, гости «диспута» получили какое-то впечатление — ведь как загорелись у них глаза, когда тот же Андрей Грушечкин пел о «ребятах из Афгана»:

«Увидел я нынче
в сестренке одной,
вернувшейся, к счастью,
оттуда домой.

Вернувшейся, К СЧАСТЬЮ,
а память хранит
тех, кто покалечен,
и тех, кто убит...»

В. ГРЕБЕНЯК,
сотрудник Приморского
райсобеса.